

Szary autobus w Polsce

Zagłada osób z zaburzeniami psychicznymi w czasie II wojny światowej rozpoczęła się w Polsce. W przypadku ziem polskich stosowane przez nazistów metody eksterminacji były w istotny sposób powiązane z podziałem terytorialnym ziem okupowanych i czasem jej przeprowadzania. Tym co wyróżniało dokonania przez Niemców zagładę osób chorych psychicznie w Polsce w stosunku do programu T4 w III Rzeszy było jej ściśle powiązanie z prowadzoną akcją kolonizacyjną, która zakładała wymordowanie miejscowej inteligencji, czego skutkiem było m. in. jednoczesne zabijanie ludzi chorych i osób stanowiących elitę narodu.

O ile zagłada osób chorych psychicznie w „starej Rzeszy” (akcja T4) była centralnie sterowanym programem, w pierwszym etapie całkowicie zbiurokratyzowanym, w postaci ściśle określonej procedury medycznej, o tyle dokonana przez Niemców zagłada osób chorych psychicznie na ziemiach polskich poza powierzchowną selekcją chorych była odbiurokratyzowana i miała wiele twarzy, od ad hoc przeprowadzanych akcji likwidacyjnych podejmowanych z inspiracji lokalnych władz okupacyjnych do długotrwałego stosowania pośrednich form eksterminacji w postaci głodzenia i stwarzania warunków sprzyjających szerzeniu się chorób zakaźnych.

Uważamy, że przejazd autobusu pomnika przez kilka miast w Polsce byłby doskonałą okazją do przypomnienia tych wydarzeń polskiemu społeczeństwu. Proponujemy aby na trasie przejazdu autobusu znalazły się Gdańsk,

Warszawa, Kraków i Wrocław. Gdańsk jest miejscem wybuchu wojny. Psychiatria gdańska powiązana była ściśle ze szpitalem psychiatrycznym w Kocborowie (Starogard Gdański), którego pacjentów naziści zaczęli zabijać 22 IX 1939 r. W późniejszym okresie w szpitalu tym prowadzony był przez nich program eutanazji dzieci w ramach akcji T4, a część pacjentów została wywieziona do „starej Rzeszy” i zagazowana w tamtejszych ośrodkach eutanazji. W 2015 r. zostanie otwarte w Gdańsku Muzeum II wojny światowej. Uważamy, że autobus pomnik powinien pojawić się w Gdańsku, aby w tym ważnym dla historii świata miejscu przypomnieć o zagładzie chorych psychicznie.

Postój autobusu w Warszawie, byłby doskonałą okazją do szerszego rozpropagowania idei pamięci zagłady chorych psychicznie i zwróciłby uwagę władz centralnych na potrzebę jej upamiętnienia w Polsce. Przedostatnim przystankiem mógłby być Kraków. Tamtejszy szpital psychiatryczny w Kobierzynie (obecnie dzielnica Krakowa) został zlikwidowany przez nazistów w 1942 r., a pacjenci wywiezieni do Auschwitz-Birkenau i tam zagazowani. W ten sposób przypomniano by, że Holocaust jest ściśle powiązany z zagładą osób chorych psychicznie.

Jako końcowy etap przejazdu autobusu po Polsce proponujemy Wrocław, miasto w którym historia Polski i Niemiec są ze sobą splecione w nie mniejszym stopniu, jak w Gdańsku. We wrześniu 1939 r. odbędzie się

coroczna konferencja Polsko-Niemieckiego Towarzystwa Zdrowia Psychicznego. Proponujemy, aby w tym właśnie czasie autobus pomnik zawitał do Wrocławia, co byłoby sym-

bolicznym ukoronowaniem polsko-niemieckiej współpracy na polu psychiatrii, której fundamentem była i jest wspólna pamięć o zagładzie osób z zaburzeniami psychicznymi.